

KANGASNIEMEN KUNTA
Tarkastuslautakunta

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2016

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2016

Kunnanvaltuustolle

1. Tarkastuslautakunta

Kunnanvaltuuston päätöksellä 21.1.2013 § 13 on toimikaudeksi 2013-2016 tarkastuslautakuntaan valittu seuraavat jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet:

Puheenjohtaja	Varsinainen jäsen Matti Tulla	Varajäsen Kari Luukkainen
Varapuheenjohtaja	Petra Laitinen	Simo Hokkanen
Jäsenet	Kari Synberg Hellä Häkkinen Mervi Savolainen	Anne Puikkonen Tuija Manninen Ansa Riikonen

Lautakunnan sihteerinä on toiminut tilintarkastaja Aki Rusanen BDO Auditor Oy:stä.

Toimikauden alussa lautakunta on laatinut arvioinnin nelivuotissuunnitelman koko toimikaudelle.

Vuoden 2016 toiminnan ja talouden käsittelyä varten on lautakunta kokoontunut yhdeksän (9) kertaa. Vuodelle 2016 työohjelman mukaisesti lautakunnan painopistealueina olivat: elinkeinolautakunta, hallintopalvelut, perusturvan hallinto, suun terveydenhuolto, erikoissairaanhoido, kotihoito, joukkoliikenne, Puulan seutuopisto, rahoitus ja investoinnit. Kokousten yhteydessä on saatu selvityksiä kunnan talouden kehityksestä ja talousarvion toteutumisesta. Kokouksissa on kuultu kunnanjohtajaa ja muita kunnan johtavia ja tulosyksikköjen toiminnasta vastaavia viranhaltijoita. Lisäksi lautakunnan jäsenet ovat tutustuneet hallinnon pöytäkirjoihin, toiminta- ja taloussuunnitelmiin sekä tilinpäätökseen. Lisäksi lautakunta on tutustunut Kankaisten koulukeskus investointiin.

Lautakunta on saanut selonteon vuoden aikana vastuullisen tilintarkastajan suorittamasta tarkastuksesta ja käsitellyt tilintarkastuskertomuksen.

Lautakunnan työskentelyssä on otettu huomioon lautakunnan jäsenten esteellisyudet.

Vuoden 2015 arviointikertomus on käsitelty kunnanvaltuustossa 13.6.2016 § 32. Kertomus on merkitty valtuuston tietoon saatetuksi ja samalla valtuusto päätti pyytää tarkastuslautakunnan esittämät selvitykset kunnanhallitukselta lokakuun 2016 loppuun mennessä. Kunnanvaltuusto on saanut 14.11.2016 § 46 arviointikertomuksessa pyydetty selvitykset. Annetut selvitykset ovat riittävät. **Työllisyysasioiden hoidon koordinointiin tulee kiinnittää vielä nykyistä enemmän huomiota.**

Edellä kuvattujen tietojen perusteella tarkastuslautakunta antaa Kuntalain 121 §:n mukaisen arviointikertomuksen vuodelta 2016.

2. Tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2016 tilinpäätös muodostuu yhdestä tilinpäätös –asiakirjasta (toimintakertomus, tilinpäätös, konsernitilinpäätös ja taseyksikkönä esitetty vesihuolto). Erillisenä raporttina tehdään henkilöstöraportti, mikä ei ole osa varsinaista tilinpäätöstä.

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuusto päättäessään talousarviosta ja –suunnitelmasta, hyväksyy kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarviossa ja tilinpäätöksessä tavoitteita ja niiden toteutumia on selostettu talousarvion mukaisessa järjestyksessä. Tavoitteen asettele pohjautuu kuntastrategia 2013-2016:een. Tavoitteet on asetettu kärkihankkeet, TOP 6:n muotoon. Lisäksi tavoitteet on talousarviossa esitetty nelijakoisesti tulokorttimuodossa päämäärät, strategiamittarit ja päälinjaukset ja toimenpiteet 2013-2016. Tavoitteet on asetettu henkilöstöpolitiikalle, palvelutarjonnalle ja yhteistyölle, aktiiviselle elinkeinojen ja matkailun kehittämiseksi sekä myönteiselle kuntakuvalla ja hyvälle asuinympäristölle. Talousarviossa ja tilinpäätöksessä on myös vastuualueittaiset tulokortit. Tulokortit sisältävät valtuuston asettamat toiminnalliset sitovat tavoitteet. Näiden lisäksi toimielimet ovat lisäksi asettaneet omia toiminnallisia tavoitteita. Tilinpäätöksessä on selostus näiden eri osien toteutumisesta.

Talousarvio sisältää runsaasti erilaisia toiminnallisia tavoitteita. Valtuuston eri vastuualueille hyväksymät tavoitteet on selkeästi nimikoitu talousarviossa ja tilinpäätöksessä on selostus niiden toteutumisesta. Sitovien toiminnallisten tavoitteiden määrittelyssä on edelleen eroja. Mm. perusturvaan on määritetty vain kolme sitovaa tavoitetta ja nekin ovat hyvin yleisluontoisia. Perusturvassa tosin lautakunnan määrittämiä tavoitteita on kaikilla vastuualueilla.

Tulokorteissa on toimielinten määrittämiä tavoitteita ja eri vastuualueiden toimintaa ohjaavia hyvinkin yksityiskohtaisia toimintaperiaatteita. Samoin tulokorteissa on toiminnan laajuutta kuvaavia suorite- ja kustannustietoja.

Tilinpäätösasiakirjoihin ja tehtäväalueisiin tutustumisensa perusteella tarkastuslautakunta esittää omassa arviointikertomuksessaan lähinnä niitä asioita, joihin se on yksityiskohtaisemmin tutustunut tai joita sen mielestä ei ole riittävästi tuotu esille toimintakertomuksessa.

Yleistä

Valtiontalouden tasapainottamistoimien vaikutukset ovat vuodesta 2013 lähtien heijastuneet voimakkaasti kuntatalouteen. Selvimmin tämä näkyy kuntien valtionosuuksien määrässä. Valtionosuudet ovat pienentyneet valtionosuusleikkausten vuoksi. Lisäksi valtionosuuksien rahamäärä ei seuraa kustannusten todellista muutosta. Talouden taantuma on pitänyt verotulojen kasvun alhaisena. Erityisesti ansiotuloista kertyvien verotulojen kasvu on hidasta. Sitä vastoin yhteisöverotulojen kehitys on ollut myönteistä, mutta sen osuus koko verotuloista ei ole niin merkittävä. Verotulojen kasvua on yleisemmin tullut vain verotusperusteiden muutosten kautta. Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan kuntatalous ei ole kuitenkaan heikentynyt niin nopeasti kuin oli ennakoitu. Kuntien talouden kehitys ei ole ollut tasasuhtaista, vaan edelleen kuntien joukossa on selvää positiivista tulosta tekeviä kuntia ja sitten alijäämisiä kuntia. Etelä-Savossa kuntatalouden yleinen kehitys on ollut ennakoitua lievästi parempi.

Kunnan toimintaan vuoden aikana vaikutti olennaisesti kolme asiaa: Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän perustaminen 1.3.2016 alkaen (ESSOTE) ja Kankaisten koulun rakentaminen ja sen valmistuminen vuoden lopulla. Toimintavuotta työllisti perusturvan toimintojen ja henkilöstön siirto perustetulle ESSOTELLE 1.1.2017 alkaen. Kunnan pääkoulua ja kirjastoa pitkään jatkuneet sisäilmaongelmat on selätetty nyt valmistuneella uudella koululla. Samalla uusi koulu tuo uutta elinvoimaan koko sivistyssektorille.

Sitovien tavoitteiden toteutuminen

Kuntastrategian pyrkimyksiin vastataan Kärkihankkeet, TOP 6:lla. Tavoitteet on määritelty otsikoittain seuraavasti:

1. Kunnan kiinteistöt kuntoon
2. Valtatie 13, kiertoliittymän hyödyntäminen: Kiviniemi, lähialueen liiketontit, golfkentän ympäristö
3. Väestön terveys ja hyvinvointi-hanke: ”Kangasniemi liikkumaan, ennaltaehkäisevä ote”
4. Tie- ja tietoliikenneyhteyksien todellinen hyödyntäminen, etätyön mahdollistaminen, uusien teknisten ratkaisujen selvittäminen ja toteuttaminen
5. Elinkeinopolitiikkaan liittyvä hanke esim. yritysideoakilpailu
6. Puulavesi – maakuntajärvenne

Toimintakertomuksessa on em. kärkihankkeisiin annettu selvitys 31.12.2016 tilanteen pohjalta.

Kunnan palvelutuotannossa tarvittavat kiinteistöt ovat nyt pääosin asianmukaisessa kunnossa. Kunnan laajempi kiinteistöstrategia on hyväksytty. Strategian pohjalta tulee kuitenkin jatkaa kiinteistökohtaista selvitystä.

Valtatie 13 kiertoliittymän ympäristön kehittämistä on jatkettu, erityisesti Lapaskankaan teollisuusalueen edelleen kehittämiseksi.

Liikunnan merkitystä on ollut korostetusti esillä kunnan toimesta. Erityisesti kohderyhmänä on ollut koululaiset, mutta toiminta on laajentunut kohdistumaan myös muihin ryhmiin.

Laajakaistaverkon rakentaminen on toteutunut ja liittyjien määrä on ollut selvästi tavoitetta suurempi. Liittyjien määrä on 1100 kun tavoite oli 300. Lisäksi palveluta pyritään kehittämään myös langattoman verkon kautta, jos kysyntää ilmenee riittävästi.

Elinkeinotoimen markkinointiin ja hankkeisiin liittyvää työtä on jatkettu. Myönteisenä on ollut uusien yritysten perustamisaktiivisuuden lisääntyminen.

Puulavesi ja Kyyvesi ovat todellinen mahdollisuus matkailun kehittämiselle. Markkinointitoimenpiteitä on tehty. Kärjäniemen satamaosuuskunnalle on asetettu matkailun kehittämiseen liittyviä odotuksia.

Koko kunnan toimintaa koskevien tavoitteiden toteutuminen.

Henkilöstöön ja tekemiseen liittyvät tavoitteet: Henkilöstöön on merkittävästi vaikuttanut perusturvan toimintojen ja henkilöstön siirron valmistelu ESSOTelle. Tässä prosessissa on jouduttu ratkomaan missä määrin perusturvan toimintoihin liittyvien tukitoimintojen resursseja jouduttiin siirtämään ESSOTelle. Työhyvinvointiin on kiinnitetty huomiota. Eläköitymiset otettu huomioon rekrytointitilanteissa. Hallintosäännöstä on päivitetty toimintarakenteiden muuttumisen vuoksi.

Palvelutarjontaan ja yhteistyöhön liittyvät tavoitteet: Taloudessa vuosikate riittää poistoihin. Perusturvan laitoshoitopainotteisuuden purkua on jatkettu. Kunnan ulkopuolelta ostettujen vanhusten asumispalvelujen määrä on vähentynyt. Yhteispalvelupisteen toiminta on ollut toimivaa.

Aktiiviseen elinkeinojen ja matkailun kehittämiseen liittyvät tavoitteet: Myönteistä on ollut 48 uutta työpaikkaa yrityksiin. Samoin 32 uuden yrityksen perustaminen. Elinkeinojen kehittämisestä on jatkettu hankkeiden kautta. Yritys- ja neuvontakäyntejä on yrityksiin ja yrittäjätapaamisia kunnantalolla on lisätty. *Kunnan kokonaisväestön määrä aleni, mutta muuttoliike oli muuttovoittainen. Muuttovoitto oli Kangasniemellä Etelä-Savon suurin. Yritystoiminnan edistämiseen tulee aina kiinnittää huomiota. Aktiivista yrityshankintaa on lisättävä ja se koko kunnan keskushallinnon tehtävä.*

Myönteiseen kuntakuvaan ja hyvään asuinympäristöön liittyvät tavoitteet: Kunnan sähköisten palvelut ovat hyvällä tasolla. Kunnalla monipuolisten asumisvaihtoehtojen markkinointia tulee edelleen tehostaa. Vapaa-aikatoimessa ja kulttuurissa kunnalla on tarjolla monipuolinen palveluvalikoima.

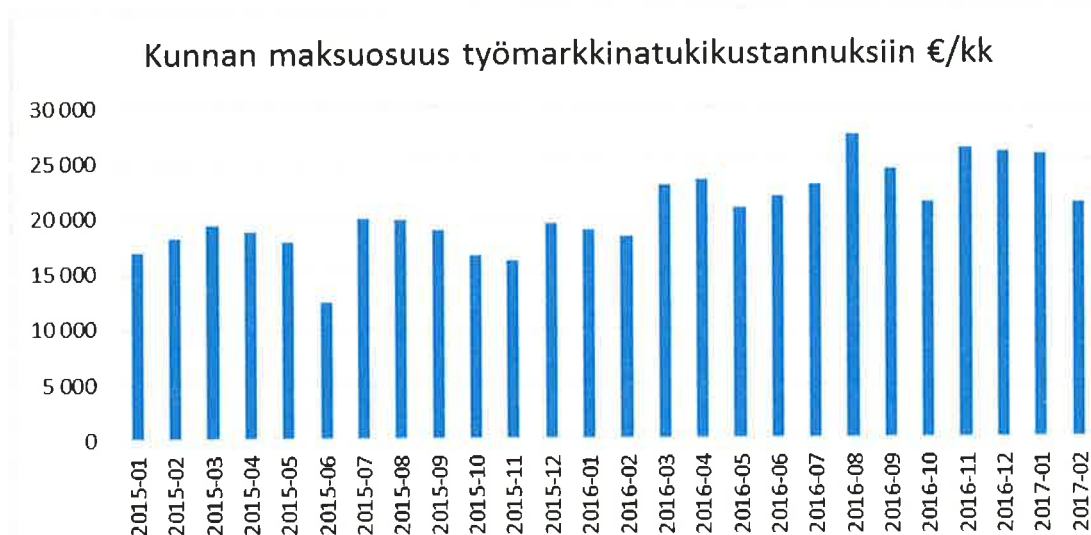
Vastuualuetavoitteet

Hallintokuntaکوhtaisissa tulokorteissa on asetettu erilaisia tavoitetasoja. Tässä yhteydessä tuodaan esille joitakin huomion arvoisia asioita joita ei vielä edellä ole arvioitu.

Puunmyyntiä tehtiin talousarvioon nähden suurempana jo kolmantena vuonna peräkkäin. Myyntituloja kertyi n. 0,417 milj.euroa. Myyntitavoite oli 6.200 m³ ja toteutuma oli 9.072 m³.

Työllisyyden hoitoon käytettiin nettona n. 0,26 milj.euroa ja se oli talousarvion mukainen. Työllistämistuella palkattujen määrä oli talousarvion mukainen 12. Työllistettäviin käytettävä määräraha on vähentynyt vuosittain. Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistämisestä on pidettävä huolta, jotta erilaisilta syrjäytymiskierteiltä välttyttäisiin. Lisäksi kunnan aktiivinen tukityöllistäminen vähentää kunnan maksuosuutta Kelan ”sakko” -korvaukseen. **Kunnan maksuosuus Kelalle oli 0,275 milj.euroa edellisvuonna se oli 0,214 milj.euroa. Kunnan on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon.**

Seuraavassa on kunnan kuukausittainen maksuosuus työmarkkinatukikustannuksiin 1.1.2015 lähtien:

Tietohallinto on koottu yhteen tulosityksikköön. Tietohallinnon kustannukset olivat 0,918 milj.euroa (ed. v. 0,986 milj.euroa). Tietohallinnon kustannuskehitystä on saatu hillittyä.

Sosiaalityössä huostaan otettujen lasten määrä aleni 5:een. Lasten ja nuorten laitoshoitopäivien ja perhekotien hoitopäivien määrä aleni ja perhekotipäivien määrä pysyi ennallaan edellisvuodesta Päihdekuntoutujien ja VPL-asumispalvelujen hoitopäivät ovat kasvaneet edellisvuodesta ja kasvu oli merkittävää jo edellisvuonnakin. Toimeentulotukea saaneiden määrä pysyi ennallaan. Toimeentulotukikustannukset ovat pysyneet maltillisina. Kustannuksia nostaa lähinnä kunnan maksuosuus Kelalle työmarkkinatukikustannuksiin. Sosiaalityön kustannukset pysyivät edellisvuoden tasossa ja olivat 3,2 milj.euro.

Kehitysvammahuollossa laitoshoitopäivät kasvoivat kolminkertaiseksi ja olivat 1082 hoitopäivää. Kehitysvammahuollon nettokustannukset nousivat n. 0,2 milj.euroa ja olivat 1,449 milj.euroa.

Erikoissairaanhoidossa avokäyntien määrä kasvoi 9849:stä 10844:ään käyntiin. Hoitopäivien määrä pysyi jokseenkin ennallaan. Erikoissairaanhoidon kustannukset kasvoivat 0,42 milj.euroa ja olivat 8.58 milj.euroa.

Perusopetuksen oppilasmäärä oli 471 ja vastasi edellisvuoden tasoa. Samoin oppilaskohtainen hinta pysyi edellisvuoden tasossa.

Lukion oppilasmäärä oli 69 ja se oli jokseenkin ennakoitu määrä. Oppilasta kohden toimintakate (nettomeno) laski 11.226 eurosta 10.752 euroon. Toteutunut kustannus ylitti talousarvion n. 1100 eurolla. Lukion nettokustannus ylitti talousarvion 65.140 eurolla. **Lukion vetovoimaisuuteen on jatkuvasti kiinnitettävä huomiota. Kankaisten uuden yläkoulun valmistuminen tuo myös lukion toiminnalle lisäarvoa tilojen yhteiskäytön myötä.**

Kirjastotoimessa lainojen ja käyntien määrä laski, koska kirjasto oli 2 kk kiinni muutos ja uuden tietotekniikan käyttöön oton vuoksi. Kirjastolla on nyt hyvät uudenaikaiset tilat Kankaisten koululla.

Teknisessä toimessa kiinteistökeskuksen menot nousivat 1,551 milj.eurosta 1,642 milj.euroon. Toiminnalliset tavoitteet on muutoin saavutettu, mutta kiinteistöjen salkutus

on vasta aloitettu.

Ruoka- ja siivouspalvelut ovat toimineet talousarvion mukaisesti.

Toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta voidaan seurata tuotettujen palvelujen yksikkökustannusten kautta. **Kunnan asukasluvun alentuminen, väestön ikärakenteen muutos ja muutoin muuttuvat palvelutarpeet on jatkuvasti tiedostettava kunnan palveluja järjestettäessä.**

3. Toiminnan arviointi

Toimintavuoden aikana tarkastuslautakunta on tutustunut tarkastussuunnitelman mukaisesti yksityiskohtaisemmin joihinkin yksittäisiin toimintoihin. Tämän perusteella tarkastuslautakunta toteaa seuraavaa:

Suun terveydenhuolto

Suun terveydenhuolto on toteuttanut valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Käyntien lukumäärä jopa kasvoi edellisvuodesta. Käynnin hinta aleni edellisvuodesta 10 eurolla ja oli 128,53 euroa. Suun terveydenhuollon tehtävät on hoidettu säädösten mukaisesti ja säännösten edellyttämässä määräjassa. Lisäksi toiminnalle on voitu asettaa omiakin tavoitteita. Henkilöstötilanne on nyt kohtalaisen hyvä. Seudullinen yhteistyö on myös toimivaa. Yksikön toimiminen kunnanvirastossa ei ole toiminnan kannalta optimaalinen. Toimintaa auttaisi toimiminen terveyskeskuksen yhteydessä synergiaetujen vuoksi.

Kotihoito

Toiminnallisena tavoitteena olevan toiminnan ohjausjärjestelmän kehittäminen on ollut haasteellista kunnassa olevien pitkien matkojen vuoksi. Taloudellisesti on toimittu lähes talousarvion puitteissa. Säännöllisen kotihoidon piirissä olevien vanhusten määrä on jokseenkin suositusten mukainen. Omaishoidon piirissä olevien määrä on vielä alle suositusten, mutta sen kysyntä on kasvanut. Kunnan kotipalvelu palvelee hyvin palvelun tarvitsijoita. Kotipalvelujen käyttäjien määrä on ollut viime vuosina vähenemässä samoin myös kotihoitokäyntien määrä. Toiminnan kehittämisessä niin kotipalvelussa kuin muissakin perusturvan palveluissa tulisi käyttää nykyistä enemmän asiakaspalvelukyselyjä.

Elinkeinotoimi

Valtuuston määrittämät toiminnalliset tavoitteet toteutuvat osittain. Osa tavoitteista ulottuu yhtä vuotta pitemmällekin ajanjaksolle, joten näiden osalta tarkastelujakso on enemmänkin valtuustokauden mittainen. Taloudelliset tavoitteet ovat toteutumassa talousarvion mukaisena. Kunnan elinkeinomyönteisyys ja elinkeinotoimi on saanut hyvät arviot yrittäjäkyselyssä. Kunnan sijoittumismahdollisuutta yrityksille tulee kuitenkin vielä nykyistä enemmän lisätä ja edistää kaikin tavoin. Sinänsä uusien yritysten sijoittumiselle kunnan sijainti on hyvä. Kunnan hallinto-organisaation uudistamisessa elinkeinotoimen roolia olisi mahdollista lisätä. Sote-toimintojen siirtyminen maakunnalliseksi mahdollistaa kunnan toimintojen painopisteen siirtämisen kunnan elinvoiman kehittämiseen. Kunnan ja kunnan yksittäisten yritysten välistä kanssakäymistä tulee edelleen lisätä. Jatkossa sote-

toimintojen kilpailutuksissa on pidettävä huoli, että pienemmilläkin toimijoilla säilyy mahdollisuus osallistua aidosti kilpailutuksiin.

Tietohallinto

Valtuuston määrittämää sähköisten kokoustyökalujen käyttöön ottoa on lisätty. Taloudellisesti on toimittu valtuuston myöntämien määrärahojen puitteissa ja ne jopa alittuivatkin. Kunnan tietojärjestelmät ovat jatkuvan kehittämisen kohteena. Tarpeet kehittämiseen tulevat joko ulkoisista vaatimuksista tai omista kehittämistarpeista. Tietohallinnon toiminnot ja kustannukset on keskitetty tietohallintopalveluihin. Tämä selkeyttää selvästi toimintaa ja kustannusten hallintaa. Järjestelmien kehittämistyössä käytön helppous on oltava keskeinen tavoite. Luottamushenkilöhallinnossa käytössä olevat sähköiset palvelut on oltava riittävän helppokäyttöiset päätöksenteon muodollisuuden ja oikeellisuuden varmistamiseksi. Tietoturvaan liittyvä eri tilojen lukitusturvallisuus on saatava ajanmukaiselle tasolle pikaisesti.

Talouden seuranta

Kunnan taloutta on seurattu ajantasaisesti vuoden aikana. Poikkeamiin on pyritty reagoimaan. Talousarvion määrärahoissa ylityspaineita oli edelleen samoissa toiminnoissa kuin edellisinäkin vuosina eli erikoissairanhoidossa ja sosiaalipalveluissa. Vuoden 2017 talousarviorakenne muuttui merkittävästi ESSOTEn toiminnan alkaessa. Kunnan kannalta muutos pitäisi olla kustannusneutraali. ESSOTEn päätöksenteossa on tämä otettava huomioon. Kunnan taloutta jouduttiin tasapainottamaan vuonna 2017 tuloveroprosentin korotuksella.

Perustuvan hallinto, yhteistoiminta-alue ja ESSOTE

Yhteistoiminta-alueen toiminnalliset tavoitteet toteutuivat. Talouden osalta jäi jonkin verran säästöä. Yhteistoiminta-alue on tehostanut ja yhtenäistänyt toiminnan järjestämistä. Henkilöstössä erityisesti lääkäreiden ja röntgenhoitajien sekä muistihoitajien saatavuudessa on edelleen ongelmia. Vuoden 2017 alussa toimintansa aloittanut ESSOTE on työllistänyt valmisteluvaiheessa paljon perusturvan hallintohenkilöstöä. Tulevassa toiminnassa on uhkana ”siiloutuminen”, jolloin toimintoja tarkastellaan ja hoidetaan erillisinä kokonaisuuksina. Asiakkaan ja kunnan kannalta on tärkeä, että eri toimintojen välillä tapahtuu riittävästi koordinoitua. Vasta tällöin voidaan varmistua toiminnan tehokkuudesta. **Kunnan sote-palvelujen toimivuutta tulee valvoa ja tarvittaessa pitää ryhtyä toimenpiteisiin palvelutason turvaamiseksi.**

Puulan seutuopisto

Puulan seutuopisto palvelee hyvin toimialueen kuntia. Opetuksen hinta niin kunnalle kuin opiskelijoille on kohtuullinen, vaikkakin opiskelijamaksuja on jouduttu korottamaan viime vuosina. Opetuksen laajuus on pysynyt jokseenkin vakiona viime vuosien aikana. Kunnan alueella toiminta saavuttaa hyvin kuntalaiset. Opiston toimipisteitä on paljon ja opetusta järjestetään tasapuolisesti kunnan alueella. Opetusryhmien minimikoko on voitu pitää edelleen pienenä. Opiston toiminnan markkinoinnissa voisi harkita vaihtoehtoisia muotoja. Kustannusten minimoimiseksi kunnan omistamia tiloja pitäisi käyttää mahdollisimman paljon.

Henkilöstö

Henkilöstöön liittyviä asioita selostetaan tarkemmin erikseen laadittavassa henkilöstöraportissa. Kunnan kokonaishenkilöstön määrä aleni hieman edellisvuodesta ja oli 411 (ed.v.418).

Henkilöstön sairauspoissaolot vaihtelevat vuosittain. Sairaspäivien määrä oli 6.752 (kalenteripäivää) ja ed. v. 7277 ja sitä ed. vuonna 7428 päivää. Henkilöä kohden sairaspäivien määrä on n. 16,4 päivää/vuosi (ev. v.17,2 päivää/vuosi). Sairaspäivien määrä on korkeahkolla tasolla. Sairauspäivien määrää kasvattaa pitkät sairauslomat. Sairaspäivien aiheuttama todellinen kustannus on riippuvainen siitä minkä verran sijaisia tarvitaan poissaolojen paikkaajaksi. Henkilöstökulut alenivat edelliseen vuoteen nähden 2,4 %.

Vuoden 2017 alussa perusturvan henkilöstö ja osa perusturvaa palvelevasta tukihenkilöstöstä siirtyi ESSOTEn palvelukseen. Kunnan kokonaishenkilöstömäärä puolittui. Tässä uudessa tilanteessa kunnan henkilöstön määrää joudutaan tarkastelemaan kriittisesti jotta se oikein mitoitettu jäljelle jääviin tehtäviin.

Kunnan toiminnan tuloksellisuuteen vaikuttaa oleellisesti kunnan työilmapiiri ja sitä kautta tuleva työmotivaatio. Henkilöstöjärjestöjen edustajien ottamisessa mukaan yhteisen tekemisen eteen, on oltava luonnollista toimintaa, vaikka säännökset eivät aina sitä edes edellyttäisikään. Henkilöstöllä ja henkilöstöjärjestöjen edustajien kuulemisesta on tehtävä riittävästi. Henkilöstökyselyjen tuloksia pitäisi purkaa laajemmin työpaikkatasolla, jotta saadaan paremmin tietoa työpaikkakohtaisista tilanteista ja sitä kautta pystyttäisiin jo aikaisessa vaihteessa puuttumaan mahdollisiin ongelmiin. Esimiesten tietoisuutta työsuojeluasioista ja ammattijärjestöjen toiminnasta tulisi lisätä, jotta välttyttäisiin tarpeettomiltakin ristiriidoilta. Kangasniemen kunta koetaan hyväksi ja varmaksi edelleen.

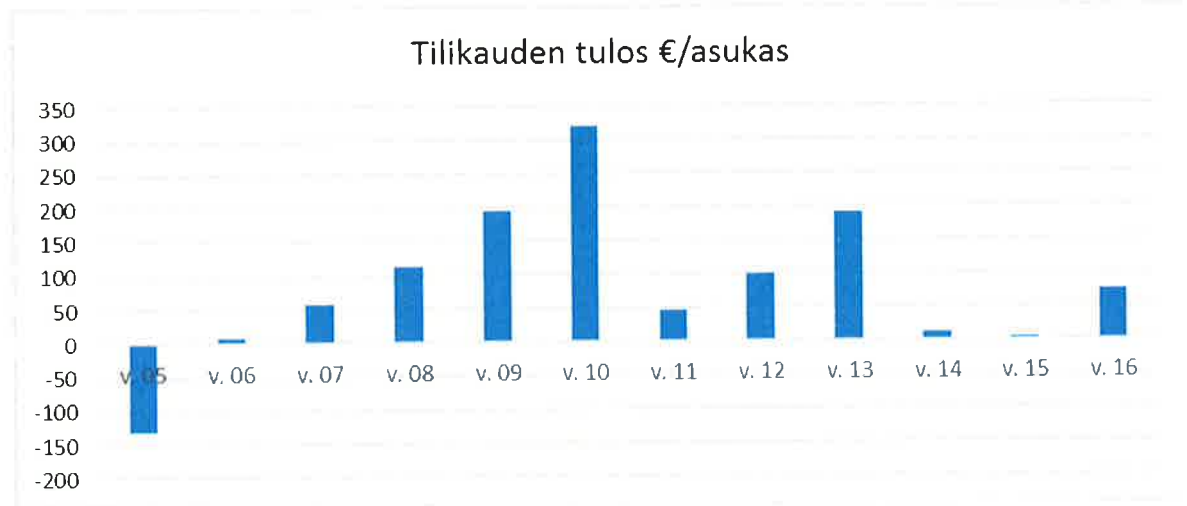
4. Kokonaistaloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Ulkoiset toimintatulot alenivat 0,02 milj.euroa eli 0,4 %. Käyttöomaisuuden myyntivoittojen määrä jäi vähäiseksi. Toimintamenot alenivat 0,131 milj.euroa eli 0,3 %. Toimintakate (nettomeno) pieneni 0,109 milj.euroa eli 0,3 %. Henkilöstömenot alenivat merkittävästi ja lisäksi aineet ja tarvikkeet ja muut toimintakulut alenivat. Palvelujen ostot sitä vastoin kasvoivat vielä 0,394 milj.euroa eli 2,3 %. Verotulot alenivat edelliseen vuoteen nähden 0,362 milj.euroa ja valtionosuudet kasvoivat edellisvuodesta 0,438 milj.euroa. Yhteenlaskettuna verotulojen ja valtionosuuksien muutos oli 0,076 milj.euroa. Verotulojen ja valtionosuuksien kasvu ja toimintakatteen pieneneminen vahvisti hieman kunnan taloutta. Kunnan talousarvioon nähden verotulot ylittivät talousarvion selvästi ja valtionosuudet olivat talousarvion mukaiset. Rahoitustuotot olivat vielä rahoituskuluja suuremmat. Tulonemmyys oli 0,043 milj.euroa (ed. v. tulonemmyys oli 0,089 milj.euroa enemmän). Matala korkotaso on mahdollistanut rahoituskulujen alhaisuuden vaikka lainamäärä onkin kasvanut. Poistojen määrä 1,721 milj.euroa oli edellisvuotta pienempi jolloin tehtiin merkittävästi alaskirjauksia.

Vuosikate oli 2,140 milj.euroa (ed.v. 2,001 milj.euroa). Tilikauden tulokseksi ja ylijäämäksi jäi 418.993 euroa (ed.v. 22,885,90 euroa). Toteutunut ylijäämä oli selvästi parempi kuin mitä talousarviossa ennakoitiin.

Tilikauden tulosta paransi ennen kaikkea talousarviossa ennakoitua suuremmat verotulot vaikka ne olivatkin edellisvuotta pienemmät. Lisäksi metsänmyynti on ollut edellisvuoden tapaan merkittävää. Vastaavasti kuluja kasvatti erikoissairaanhoidon kustannusten kasvu. Tilikauteen liittyvät poikkeavat erät jäivät suhteellisen pieniksi.

Kunnan tilikauden tuloksen kehitys vuosina 2005-2016 €/asukas on seuraavassa:

Omavaraisuusaste oli 46,1 % (ed. v. 49,6 %). Omavaraisuusaste on n.15 % alle maan keskitason. Lainakanta oli 22,329 milj.euroa ja asukasta kohden lainaa oli vuoden lopussa 3.985 euroa (ed.v. 3.108 euroa). Lainamäärä on noin 900 euroa yli koko maan kuntien keskiarvosta. Lainamäärä kasvoi nopeasti vuoden aikana johtuen Kankaisten koulun rakentamiseen otetuista lainoista. Koulun rakentamiseen saadaan valtionosuus jälkirahoitteisena ja tätä saamista on nyt 4,3 milj.euroa. **Tällä saamisella on lyhennettävä rakentamiseen otettuja lainoja.** Varsinaisia lainasaamisia oli vuoden lopussa 1,5 milj.euroa. Lainasaamisten määrä on hieman alentunut. Taseessa pitkäaikaisten lainojen osuus on 43 % ja lyhytaikaisten lainojen osuus 57 %.

Kunnan investointien budjetoitu määrä oli 7,745 milj.euroa. Toteutuneet investoinnit olivat 6,407 milj.euroa. Rahoitusosuuksia investointimenoihin oli 2,728 milj.euroa. Investointien nettomenoksi jää 3,679 milj.euroa. Investointien tulorahoitus oli 51,3 %.

Tytäryhtiöiden puolesta taattujen lainojen määrä oli n. 4,614 milj.euroa. Muiden puolesta annettuja takauksia oli 2,393 milj.euroa. Takausvastuiden määrä on yhteensä 7,007 milj.euroa. Vastuiden määrä aleni edellisvuodesta sekä konsernitakausten että muiden osalta.

Tilinpäätös sisältää täydellisen konsernitilinpäätöksen. Konserni koostuu 4:stä tytäryhtiöstä ja 4:stä kuntayhtymästä. Konsernin tulos on ylijäämäinen 0,491 milj.euroa ja kertynyttä alijäämää on konsernitaseessa 1,06 milj.euroa. Konsernin tulos tulee konserniyhteisöjen tuloksesta. Konsernitaseen loppusumma on 54,778 milj.euroa. Konsernitasetta kasvattaa kunnan vuokrataloyhtiö, yhtiötetty kunnantalo ja teollisuustaloyhtiö sekä kuntayhtymät. Kuntakonsernin lainakanta oli 28.939 milj.euroa. Lainamäärä kasvoi edellisestä vuodesta. Asukasta kohden konsernilainat ovat 5.165 euroa (ed. v. 4.257 euroa). Konsernin lainamäärä on vielä alle maan keskiarvon. Kunnan konsernille asettamat tavoitteet liittyivät lähinnä vuokra-asuntoihin. Kunnan vuokratalojen käyttöaste oli toimintavuonna

kohtalainen. Kunnan vuokra-asunnot on kytkettävä selvästi kunnan kiinteistöstrategiaan. Tilatarkasteluissa on aina oltava mukana kaikki konserniin kuuluvat kiinteistöt. Tarvittaessa nykyisiä vuokra-asuntoja on myös purettava tai sitten mahdollinen liikkapasiteetti tulee myydä.

Arviointimenettely

Uuden kuntalain mukaan kunnan arviointimenettely voidaan käynnistää jos seuraavat raja-arvot täyttyvät:

Mittari	Raja-arvo	Kunta
Alijäämä konsernissa €/asukas	yli -1000 €	-189
Konsernin vuosikate €/asukas	neg.	544
Tulovero-%	n. 20,87	20
Konsernilainat €/asukas	n. 9.000	5.165
Konsernin suht. velkaant. %	väh. 50 %	65,51 %

Uuden kuntalain mukaiset arviointimenettelyn kriteeri täyttyy vain konsernin suhteellisen velkaantuneisuuden osalta. Uuden kuntalain mukaisia kriteerejä sovelletaan vuonna 2020.

Talousarvion toteutuminen

Käyttötalouden määrärahojen sitovuustaso on vastuualueen bruttomenot ja -tulot. Talousarviossa menomäärärahat olivat 44,359 milj.euroa. Talousarvion toteutuma oli 44,582 milj.euroa. Toteutuneet menot ylittivät talousarvion 0,223 milj.euroa. Talousarviossa tulomäärärahoja oli 8,970 milj.euroa ja toteutuma oli 9,373 milj.euroa. Tulot ylittivät talousarvion 0,403 milj.euroa. Nettona käyttötalous toteutui 0,180 milj.euroa talousarviota pienempänä. Nettona tulos parani tulojen ylitysten vuoksi.

Käyttötalouden yksittäisten määrärahojen ylityksiä oli 1,448 milj.euroa. Määrärahojen ylityksen kokonaismäärä muodostui suureksi. Suurimmat ylitykset olivat sairaanhoidossa 0,766 milj.euroa ja sosiaalipalveluissa 0,541 milj.euroa. Tulojen alituksia oli yhteensä 0,206 milj.euroa ja ne olivat Teknisen lautakunnan ja vanhuspalvelujen toiminnoissa. Erikoissairaanhoito on pitkää aiheuttanut merkittäviäkin poikkeamia talousarviomäärärahoihin nähden. Tämän lisäksi viimevuosina myös sosiaalityön kustannusten kasvu on ollut voimakasta ja merkittäviäkin määrärahan ylityksiä on kertynyt.

Investointeihin oli varattu talousarviossa 7,745 milj.euroa. Toteutuma oli 6,408 milj.euroa. Investointituloja oli budjetoitu 3,111 milj.euroa. Investointituloina kertyi käyttöomaisuuden myyntituloja ja rahoitusosuuksia 2,730 milj.euroa. Investointien nettokustannuksiksi jäi 3,678 milj.euroa. Investointeihin varatuista määrärahoista käytettiin lähes 83 %. Määrärahojen varausten ja käytön välillä ei ollut suuria poikkeamia.

Merkittävin määrärahan säästö on jäänyt vanhainkodin muuttamisesta palveluasunnoiksi. Kankaan koulun investointi oli toteutunut hyvin suhteessa suunnitelmiin, kustannusarvioon ja varattuihin määrärahoihin nähden. **Lapaskankaan teollisuusalueen laajennuksen kunnallistekninen valmius pitää saada pikaisesti valmiiksi.**

Vesilaitos

Kirjanpidossa vesilaitos on nyt ensimmäistä vuotta kirjanpidossa taseyksikkönä.

Vesilaitoksen tulos on 29.237,44 euroa ylijäämäinen (ed. v. 9.540,63 euroa alijäämäinen). Tulokseen ei sisälly kunnan jäännöspääoman korkoa. Laitoksen liikevaihto kasvoi 8,1 %. Kustannuksissa ei ollut olennaisia muutoksia edelliseen vuoteen nähden. Laitoksen myymän veden määrä (201.319 m³) oli 2,6 % edellisvuotta enemmän. Käsitellyn jäteveden määrä (294.997 m³) kasvoi 1,9 %. Käsitellyn jäteveden määrä on edelleen suuri suhteessa myyty vesimäärään. Jätevesiverkostoon tulevien ylimääräisten vesien lähde on syytä selvittää. Vesilaitoksen kustannuksista n. 32 % muodostuu poistoista. Peruspääomalle ei makseta sisäistä korkoa. Vesilaitoksen osalta tulee selvittää lähivuosien investointitarpeet.

5. Yhteenveto

Vuoden 2016 talousarvio on lopputulokseltaan toteutunut hyvin. Talousarviomäärärahojen ylityksiä on paljon, ja niiden yhteenlaskettu summakin on merkittävä. Talousarviovuoden aikana ei varsinaisesti talousarvion muutosta tehty, vaan on todettu, että talousarvion sisältä löytyy tarvittava kate ylityksiin. Lisämäärärahan tarve oli erikoissairaanhoidossa ja sosiaalipalveluissa. Ylitykset on pystytty kattamaan ennakoitua suuremmilla verotuloilla ja henkilöstökulusäästöillä. Kunnan palvelutuotanto on pystytty säilyttämään edelleen hyvänä. Kunnan tuottamiin palveluihin ovat myös vapaa-ajan asukkaat ilmaisseet tyytyväisyyttä. Kunnan väestön määrä aleni, mutta alentuminen tuli syntyvyyden ja kuolleisuuden eroista. *Muuttoliike kuntaan oli positiivinen.* Koulukeskuksen ja kirjaston rakentaminen saatiin valmiiksi vuoden lopulla. Molemmat paransivat merkittävästi kunnan tarjoamia opetus- ja sivistystoimen palveluja.

Kunnan talous on tasapainossa. Ylijäämää on kertynyt yhteensä 5,56 milj.euroa. Asukasta kohden tämä on 993 euroa/asukas. Kertynyt ylijäämä muodostaa jo kohtuullisen puskurin mahdollisesti heikommillekin toimintavuosille. Lähivuosien taloutta varjostaa kasvanut lainamäärä. Nykyisellä korkotasolla lainan pitäminen ei ole kallista, mutta se sisältää riskiä. Kunnan investointitahti pitäisi määritellä siten, että lisävelkaantumiselta vältytään. **Jälkirahoituksena tuleva koulurakentamisen valtionosuus pitää käyttää sellaisenaan lainojen lyhennyksiin.** Tulevina vuosina kunnan taloudellista kantokykyä arvioidaan myös konsernin näkökulmasta. Konsernitasollakin kunnan talous on kohtuullisessa kunnossa.

Tavoitteiden ja toiminnan toteutumista on riittävästi raportoitu tilinpäätöksessä. Verotuloja kertyi ennakoitua enemmän, vaikka edelliseen vuoteen nähden ne alenivatkin. Valtionosuuksien määrä kasvoi mutta oli talousarvion mukainen. Tilikauden tulokseen kokonaisuutena ei vaikuttanut olennaisesti satunnaiset erät.

Valtiontalouden tasapainottamistarpeet vaikuttavat edelleen merkittävästi kuntatalouteen. Palvelujen tuottamista joudutaan jatkuvasti sopeuttamaan alenevaan ja rakenteeltaan muuttuvaan väestöön. Uusia edullisempia tuotantotapoja on haettava. Valmisteilla oleva ja osin jo päätetty valtakunnallinen sosiaali- ja terveystoimen palvelujen ja maakuntahallinnon uudistus tulee aiheuttamaan merkittäviä muutoksia kunnan toimintaan ja talouteen. Varmaa yksityiskohtaista tietoa tältä osin ei ole vielä saatavissa. Askeleena sote-toimintojen siirtoon maakunnalle oli vuoden 2017 alussa perustettu ESSOTE. Kunnan peruspalvelujen järjestäminen siirrettiin vuoden alusta em. organisaatiolle. Kunta vastaa vain käyttämiensä palvelujen mukaisesti rahoituksesta. **Jatkossa merkittävimmät ongelmat kohdistunevat kunnan sote-käytössä olevaan kiinteistökontaan.** Minkälainen vastuu pitemmän päälle kunnalle jää em. kiinteistöistä.

Kunnan väkiluvun pysyttäminen nykyisellään tai sen kasvattaminen on edelleenkin yksi tärkeimmistä kunnan tavoitteista. Vähenevällä asukasmäärällä on vaikea rahoittaa väestön ikääntymisen mukanaan tuomia kustannuksia.

Uuden valtuuston aloittaessa toimintansa on syytä myös talousarviossa nykyistä selkeämmin määritellä toiminnalliset tavoitteet. Uusi valtuusto hyväksyy ensimmäisen talousarvionsa vuodelle 2018. Tässä talousarviossa tavoitteet olisi oltava konkreettisia, jotta toteutuma pystytään konkreettisesti toteamaan.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kunnan taloutta on kokonaisuudessaan hoidettu valtuuston päätösten mukaisesti. Talousarvion realistisuuteen tulee edelleen kiinnittää mitä suurimmassa määrin huomiota. Sinänsä talouden toteutumaa on seurattu ajantasaisesti. Valtuuston määrittämät toiminnalliset tavoitteet on saavutettu olennaisimmilta osilta.

Kangasniemellä 3 päivänä toukokuuta 2017

Matti Tulla
Puheenjohtaja

Simo Hokkanen

Hellä Häkkinen

Kari Synberg

Mervi Savolainen